

Tódor János

Kis magyar agressziók

Halálbokréta

Péter volt az első halottunk. Legalábbis, emlékezetem szerint, korábban a Bokréta utcai intézetben nem fordult elő életet követelő tragédia. Más kérdés, hogy K. Péter halála is csak közvetve köthető a házhoz, hiszen egy csepeli toronyház hetedik emeleti ablakából zuhant ki. Mint ahogy a történetünkben szereplő másik két bokkrétás exnövendék, G. Laci és K. Józsi sem az intézetben vesztette életét. Mind a hárman állami gondozottak, azaz az új szakmai zsargon szerint intézeti neveltek voltak.

Jómagam akkoriban a Bokréta nevelőtanárainak egyikeként arra lettem volna hivatott, hogy megregulázzam, a társadalmi elvárásokhoz idomítsam, s mindenekelőtt, hogy az életnek megőrizzem őket. Esetünkben immár jóvátehetetlenül csődöt mondtak a csupa nagybetűs nevelési elvek és módszerek, s csődöt mondtunk mi valamennyien, beleértve magukat a fiúkat is... Idejekorán buktak el egy olyan harcban, amiből győztesen kikerülni amúgy sem lett volna esélyük. Miközben értük szól a dal, kiszolgáltatott harmincezernyi *zacis* társukért is.

Peti

Ép ésszel ma is felfoghatatlan számomra Péter halála, mert végképp nem volt miéртje.

Vélt okairól a rendkívüli eseményről beszámoló igazgatói jelentésben az alábbiak állnak: „Június 3-án, pénteken délután hagyta el a házat, a szemle után, s ment haza apja csepeli lakásába. Ott nyugodtan és vidáman elbeszélgetett eltávozáson lévő katona testvérével. Utána szokása szerint diszkóba ment. A bátyja nem kísérte el. A rendőrségi jelentés és az apa elbeszélése szerint a diszkóból I. F. lakására mentek néhányan, és ott, az addigi megállapítás szerint, ragasztót is szívtak. I. F. nem növendéke intézetünknek, de a csepeli ragasztós galeri felderítése és növendékeink devianciáinak figyelemmel kísérése során már többször találkoztunk a nevével. Úgy tűnik, szerepe volt a lakásbiztosításban egy laza kötésű, nagyobb galeriban ragasztózó fiatalok számára. Elképzelhető, hogy K. Péter, aki nincs szokva sem az alkoholhoz, sem a ragasztóhoz, hallucinációs állapotban, önkontroll hiányában a hetedik emeleti ablakból kilépett. Mindez éjszaka egy óra körül történt...”

Péter a tragikus júniusi éjszakát megelőzően került a Bokréta utcai nevelőotthonba. Egy évvel korábban, alkoholos állapotban, ismerőseivel – akik között katona is akadt – gépkocsikat törtek föl.

Ő csak passzív alanya a történeteknek, a zsákmányból sem részesül. Talán ezért is ússza meg: a katonai bíróság egyévi próbára bocsátja. Csakhogy a próbaidő letelte előtt (ismét csak ittasan!) újabb balhéba keveredik, lebuknak, s halmazati büntetésre van kilátása.

(részletek egy készülő könyvből)

Amíg a tárgyalásra vár – talán prevencióból, hogy egy újabb esetleges bűncselekménynek elejét vegyék –, „utalja be” a gyámhatóság a Bokréta utca.

A jó kedélyű, barátságos és rendkívül segítőkész Petit társai gyorsan befogadják, nevelőivel is kifejezetten jó a kapcsolata. „Az intézet egyik legkedveltebb személyisége. Pedagógusok és növendékek egyformán szerették. Ő is szívesen élt a házban. Ezt mondta el az apának is néhány héttel a halála előtt...” – meséli róla az igazgató. Mentális állapotról a pszichológus így vélekedik: „Péter egyáltalán nincs veszélyeztetve devianciákban. Így a narkomániában, alkoholbetegségben és súlyosabb antiszociális cselekményekben sem. A nevelőotthonba ittasan sohasem jött be...”

Amikor az éjszakai szolgálatok után hazafelé indultam, más társaival együtt ő is többször elkísért – hivatalosan: kiszaladt a közértbe, kiegészítendő a reggelit –, s ilyenkor kölcsönösen meghívtuk egymást egy-egy kávéra a Mester utcai kis reggelizőbe. Péter majd minden esetben a közelgő tárgyalásra terelte a szót, szeretete volna, ha nevelőként én kísérem el. Természetes szorongás, félelem élt benne a büntetéstől, az esetleges börtöntől. Igyekeztem megnyugtatni, lelket verni belé. Győzködtem, próbáljon ne gondolni az egészre, magyaráztam neki, hogy kifogástalan magatartása egészen biztosan jó pont lesz majd a bíróság előtt.

Képtelenség, hogy a börtön fenyegető képzele kergette volna öngyilkosságba. Ám az nagyon is elképzelhető, hogy az alkohollal és/vagy ragasztóval előidézett állapotban rajta fokozatosan elhatalmasodó depresszió motiválta tettét.

Feltéve persze, hogy önszántából lépett ki az ablakon. Mindenesetre a rendőri vizsgálat ezt a verziót szentesítette.

Laci

A többi sráchoz képest kiemelkedően jó képességű, és ennek megfelelően „kidörzsölt” vagány, a klasszikus önsorsrontó. Vonalzó, aki permanensen szökésben volt; a visszaeső piás, a „télakjai” során a Szív utcai nagymama és a Nyugati pályaudvar között pendliző Hering, aztán a szuperérzékenységből fakadó frusztrációs pengével (magán sebeket ejtve) „feloldó” Misi – ők voltak nálam a ház potenciális halálraítéltejei. No meg Attila, a szipuzó kőműves, aki belőtt állapotban a katonaságtól fegyverrel szökött meg, s jelenleg is a főváros utcáin, a végleggyengülés határán támolgó hajléktalan.

G. Lacival is sok baj volt, de nála – éppen, mert rendszeresen dolgozott – esélyt láttunk a megkapaszkodásra.

Ő születésekor került állami gondozásba. Anyját, apját nem ismerte, az iratok tanúsága szerint mindkét szülő elmeszociális otthon lakója.

„Agresszivitás, rendőri feljelentés” miatt egy kiegészítő nevelőotthonból helyezik át a Bokréta utcai speciális fiúintézetbe. Elkezd a szakmunkásképzőt, de kimarad. Lopásért (szobatársa szekrényét feltöri) és kóros szenvedélykeltésért (ragasztót visz be a házba) az intézet igazgatója jelenti fel, de az előzetesből szabadlábra helyezik. A zacit kisebb-nagyobb megrázkódtatásokkal vészeli át. Nagykorú lesz, ám nincs hova mennie, állandó lakcíme, mint több ezer sorstársának, továbbra is a Fővárosi Gyermekek- és Ifjúságvédő Intézet, az ideiglenes pedig a Bokréta utca.

Amikor leszerel a katonaságtól – más nagykorúakkal egyetemben –, megengedi neki az igazgató, hogy a házban maradhasson. Számos nézeteltérése támad a nevelőkkel, mert gyakorta italt hoz (hozat) be az intézetbe. Csoportnevelője, aki leszerelés után a hóna alá nyúl, felruházza, munkásszálláson helyezi el.

Innen megszakad a film.

Többször látják még a Blahán, meglehetősen lepusztult állapotban a Moszkva téren, mindannyiszor masszív szipusok társaságában.

Halála előtt néhány héttel a Böszörményi úton találkozom vele, elújságolja, hogy minden oké, egy csöveseket patronáló utcai gondozónál lakik.

G. Gyuri, aki éppen csövesben volt a Bokrétából, állított meg a Bérkocsis utcában. Tőle tudtam meg, hogy G. Laci lebukfencezett a Margit hídról. Hetekkel később fogták ki a Dunánál, s az állán lévő, verekedésből származó forradás alapján azonosították.

Jóska

K. Jósának, akivel azon a kora nyári napon egymás mellett álltunk K. Péter sírjánál – ő mint az intézeti gyerekek képviselője –, a Népszínház utcai „Kishalász”-ban meséltem el Laci szomorú végzetét.

Jóskát napokkal előbb szuperálták ki a seregből, ha emlékezetem nem csal, a veséjével volt baj. „Szabadulása” és persze a viszontlátás öröme hívtam meg egy sörre.

Azon az őszön még többször láttam színét vesztett, kivált a romák körében divatosnak számító joggingban; a Népszínház utcában csellengett, mindannyiszor egyedül.

G. Lacihoz hasonlóan ő is csecsemőkora óta állami gondozott, a főti gyermekvárosban nevelkedik.

A nyolcadik után padlóburkoló szakmát tanul, de az iskolából magatartása miatt kizárják. A tizenöt esztendő Jóskát ilyennek látja a fővárosi GYIVI pszichológusa: „Mentális szintje alacsony, munka- és feladatvégzésnél egyaránt érdektelen. Logikai fejlettsége jelentősen elmarad életkorától, absztrakciós szintje, fogalomrendszere úgyszintén. Toleranciája alacsony, nem tűri a korlátozást, döntéseiben öntörvényű. Főleg agresszív reakciókkal, durvaságokkal válaszol környezete elvárásaira. Családi háttere instabil. Az apjával kapcsolatot nem tart. Az anyjának két, majd három gyereke született különböző élettársaktól... A kiskorúnak voltak antiszociális cselekményei: lopás, szökés, csavargás. Sodródó, minden irányból veszélyeztetett...”

Jóska a Bokrétában sem örvend túl nagy népszerűségnek: kimenőit rendszerint Fóton tölti, de viselkedése miatt hamarosan onnan is kitiltják. Pesten állítólagos fodrász nővérrével tartja a kapcsolatot; valóságos telefonfóbia alakul ki nála, a nevelőket folyton a telefontal zaklatja; ha nem engedik meg neki, dührohamot kap, fenyegetőzik. Őt sem tartják számon a piások és a szipusok között.

Nekem újra csak Gyurka, Gyurika, a Blaha réme hozta a hírt: K. Jóska szipus állapotban a Kálvin téren, a csúszdáról fejest ugrott a betonba. „Négy-öt napig élet és halál között lebegett a traumatológián” – mondja N. János, a Bokréta új igazgatója, aki azóta sem érti, hogy mi történhetett Jóskával.

A cigányok kulturális egyesületébe járt, büszkén mutogatta Péli Tamás festőművész személyesen neki címzett meghívóját. Még egy táborba is elvitték, ahol kárpátaljai magyar lányokkal ismerkedett meg, levelezett is velük. Gyakran bement a házba, mert oda érkeztek a levelek.

– Mindig munkáruhában láttam, úgy tudtuk, hogy egy maszek festőnél dolgozik – emlékezik az igazgató. – Pilisvörösváron lakott az anyjánál, ott is temették el. Az édesanyját egyébként az öt év alatt, amióta én ismertem, egyszer sem említette. Én is a temetésen találkoztam vele először.

Csővesharc

Miközben Varga Imre *Utalakók* című hajléktalan-szociográfiáját olvasom, mondja a rádió a hírekben, hogy az internet-világhálón látható egy *Csővesharc* című amerikai film, amelyben hajléktalanok ütik-gyilkolják egymást életre-halálra. A hírszerkesztő,

nyilván, hogy fokozza a hatást, részleteket is elárul a videóra vett bunyóról. Eszerint az egyik csöves fejét kollégái egy vasajtóba verik szisztematikusan, mindaddig, amíg véres, eldeformálódott arcú társuk el nem veszi az eszméletét. A másiknak egy rozsdás harapógóval húzzák ki a fogait, míg a harmadik szerencsétlennek meggyújtják benzinnel lelocsolt haját. Az utcai szabadkézi harcot a kutyaviadallal ötvöző gladiátorjátékért a csövesek pénzt kaptak a filmesektől. A bemondónő, mintha csak kedvet akarna csinálni a dologhoz, befejezésül még hozzát teszi, hogy eleddig háromszázezen töltötték le a „megdöbentő dokumentumfilmet” a netről.

Bravó, mondom magamban, aztán eszembe jut, hogy nekünk megint sikerült megelőzni a Nyugatot, akarom mondani Amerikát. Két éve valamelyik tévé valamelyik meghökkentésre-megbotránkoztatásra fókuszáló magazinjában mutattak részleteket egy kézi videokamerával rögzített moziból, amelyen ugyancsak hajléktalanokat ütöttek, rugdostak, gyűjtöttek föl. Egy apró eltérés azért akadt a két valóságshow között. A magyar hard-dokumentumfilmen ugyanis nem csöveseket engedtek egymásnak. Azon, ha jól emlékszem, rendőrtiszt is iskolások fogtak hozzá („Vesszen a fergese!”) a rendcsináláshoz. Gondolom, a nem mindennapi élményt másokkal, társaikkal is szerették volna – mondjuk sörözés közben – megosztani, esetleg iskolatársaiknak házi oktatófilmként vetítettetni, ezért az egészséges, jól táplált, rendpárti leendő rendőrtisztek akciójukat mindannyiszor dokumentálták is (vesztükre), ezáltal megspórolva nyomozókollégáiknak a bűncselekmény bizonyításának munkáját. Ezekből a fiúkból, akiket azóta nyilván már bíróság elé állítottak, talán el is ítélték, valószínűleg nem lesz rendőrtiszt, mindazonáltal a valóság-szaktárgyban szinte – korlátoltságukkal egyenes arányban – korlátlanok a lehetőségeik. Meglehető hamarosan ők lesznek a producerei (operatőrei, rendezői, keretlegényei) a legújabb Big Brother-nek, ahol a profitra hajtó média-perverzió által kielégíthetetlennek hazudott nézői kíváncsiság mondjuk a hajléktalanok zárt világába lehet be estéről estére. („Kapcsoljuk a Máltai Szeretetszolgálat vonatszállását villanyoltás előtt fél órával a Vasút utcából”, „Nézzem be velünk egy ingyenebédre a Dankó utcai menhelyre!” Kíváncsi rá, hogyan szeretik az „Mr. Csólakó és barátnője a Szabadság-hegyen télvíz idején a szabad ég alatt egy fóliával letakart ágyon?” „Ma éjjel hajléktalanvadászatot közvetítünk a budapesti aluljárókból.”) És nem egyedülálló esetről van szó: tavaly télen egy részeg rendőrtiszt helyettes és a metró biztonsági emberei rugdostak össze egy, a föld alatt menedéket kereső otthontalant, nem sokkal később Székesfehérváron tizenéves kölykök gyűjtöttek föl egy romos épületben magát meghúzó csövest, aki halálra égett. Hogy miért? Brahiból. Meg aztán a hajléktalan a legideálisabb áldozat: általában védekezésképtelen, s attól sem kell tartani, hogy a segítségére sietne bárki. Eleddig több mint kéttucatnyi magyar állampolgárt gyilkoltak meg magyar állampolgárok, csak azért, mert azok *mások*, tőlük eltérőek, esetünkben kiszolgáltatott utcalakók voltak. Ha ez így megy tovább, hamarosan szabadidős programmá válhat Hajnóczy Péter nyomasztó látomása, amit húsz évvel ezelőtt *Jézus menyasszonya* című kisregényében jövendölt: kilövési engedélyt adnak majd ki a hatóságok a hajléktalanokra.

A mély valóság megközelítésének hiteles dokumentumaira – amivel más megszállottakkal együtt Varga Imre is próbálkozik – nem igazán vevő ma – tisztelet a kivételnek! – a Havas Henrik bestseller „szociográfiáin”, a Mónika- és Claudia-show-kon (alul)iskolázott (tegyük hozzá a média mai gurui által mélyen lenézett és megvetett) olvasó, néző. „Fecseg a felszín, hallgat a mély”: a valóság módszeres, irányított elhazudásának tanúi vagyunk a tömegmédiában; a fogyasztásra aptorozott XXI. századi proletárok abban a hiszemben élnek, hogy láncikat már elvesztették, holott csak most került igazán orrukba a karika.

Permanensen folyik agyunk atmoszája: manipulálnak bennünket, tehát vagyunk. Ma semmi sem az, aminek látszik. A XXI. századi tömegember önmaga torz kreatúrája, egy,

a saját beteges képzelete által teremtett fikció. Akit napról napra televízióhoz szögeznek a szappanoperák, a valóságshowk a maguk képernyőgyalázó csepürágóival, a KISZ-titkárokból lett politológusok és más véleménymondók, előbb-utóbb maga is a virtuális, talmi valóság (amiről természetesen azt hiszi, hogy az az igazi) részének képzeli magát. Miért érdekelné őt ezek után, mi folyik a tévétúdiók kreálta világon túl. Immár nem a Nagy Testvér figyel minket, mint (az) 1984-ben, immár mi lessük megbűvölten az ő kívánságait. Ülünk bambán a tévé előtt, bebarangoljuk, csillogó-villogó bevásárlóközpontokat, (a magyar posztproletárok elsősorban szemükkel shoppingolnak), és boldogok vagyunk, hasonlóképpen József Attila másfél mázsás, szőke sertéséhez. Itt a létünk a tét (ha még egyáltalában visszafordítható ez az öngerjesztő folyamata, a művalóság térnyerése valódi életünkön). Lehet egy gagyi országban élni?

A hajléktalanok, ahogy a fronton a katonák, csak a legkritikább esetben adják föl, s fordulnak önmaguk ellen. Megszoktuk őket az aluljárók zugaiban a kihajtogatott papírdobozokon, a várótermek, parkok padjain. Ahogy türelmes megadással várnak bebo-csátásra jellegzetes műanyag szatyraikkal az ingyenkonyhák bejáratai előtt. Ugyanúgy hozzátartoznak a városképhez, mint választások előtt a politikusok plakátjai, a pesti járdán a kutyaszar. Túlságosan is megszoktuk őket. Igazából nincsenek velük kapcsolatban érzelmeink. Szemünk már közömbösen átsiklik rajtuk, ha orrunk olykor még, kivált tömegközlekedési eszközökön, csúcsgalambban és testközelen, tiltakozik is. Átfutjuk a róluk, kivált karácsony tájt írt szívhez szóló riportokat, de már nem érzünk büntudatot. Miért is éreznénk, amikor harsogja a rádió és a tévé, hogy a Blahán és a Petőfi Csarnoknál naponta háromszor osztanak nekik a szeretet ünnepnapjain ingyenkaját. Érezzen büntudatot az, aki nem tud nekik munkát, lakást adni, s a rólunk lenyúzott adóból emberhez méltó egzisztenciális helyzetbe hozni őket. Érezzen büntudatot a Magyar Köztársaság mindenkori kormánya. És érezenek büntudatot saját sorsuk illetően alakulása miatt ők maguk is. Közhely: a hajléktalanok 90 százaléka a családi fészekből a válás után kiembeldalt, alkoholizmussal megvert férfi. Emlékszem, a kilencvenes évek legelején Csepelen még álltak a gyárak, de a munkásszállókat már megszüntették. A munkásszállókról kidobott munkavállalók, akiknek nem tellett albérletre, hetekig a stadion melletti éjszakai diszkóból jártak dolgozni.

A csőlakók, a hajléktalanok nem kelnek fel a regnáló rezsimek ellen, nem csinálnak forradalmat. A permanens kiszolgáltatottság, a sorozatos megaláztatások, a testüket és lelküket az utcalét során megtámadó betegségek elsorvasztották bennük a lázadás szellemét. A társadalmi lenulláztottak, a demokrácia selejtjei nem állnak bosszút (ha csak nem tekintjük annak azt a futó kellemetlenséget, amit látványuk a többieknek okoz). Jól tudják ezt a politikai pártok, ezért nem is számolnak velük. Az utcalakó megbízhatatlan, vagy inkább semmilyen választó. Más kisebbségektől eltérően képtelenek az önképviseletre, önvédelemre, nem tűntetnek a Parlament előtt, nem vándorolnak ki Strasbourgba, így aztán a nagypolitikának nincs dolga velük. (Bár a rendszerváltás hajnalán akadt ilyen próbálkozás, még pártot is szerveztek politikai kalandorok belőlük. Aztán miután ezek az „irgalmas samaritánusok” a médiában kiélvezték a mások nyomorúságán nyert népszerűséget, gyorsan magukra is hagyták a csöves népet.) Mintha nem is léteznének. A hajléktalanok az össznépi cinizmus áldozatai. Gagyiország ugyanúgy nem tud megbirkózni hajléktalanjaival, ahogy az aluljárókat, metrólejárókat eltorlaszoló zugárusaival, utcasarokra kitett importált bérkoldusaival, a Rákóczi-téri kocsisorról elüldözött, ugyanakkor legalizált kurváival, akikkel szemben a önkormányzati hatalom évek óta törvényt sért, mivel nem biztosít nekik szakmájuk gyakorlásához helyet. Nem jut pénz, erő és akarat a *reszlire*, marad a magyar dzsumbuj.

Fradi-vonat

– *Fehérvári cigányok, b...k az anyátok!* – hallatszik egyre hangosabban az üvöltő dervisekre hangszerelt kórus, majd tőlem pár lépésre sőrösüveg robban a peron betonján. Két lehúzott ablakban bőszen lengetik a zöld-fehér zászlókat, miközben csak úgy röpködnek a válogatott trágárságok a vonatra várakozó, mit sem sejtő, ám egyre inkább elképedő publikumot mocskolva. A Fradi-vonat (a menetrend szerinti kanizsai gyors) percre pontosan futott be Székesfehérvárra. A mellettem ácsorgó cigány házaspár megszeppenve figyel a sínen érkező veszedelmet; a férfi csak azért is bátorságot merít, s tuszkolná fel asszonyát a lépcsőn, de az megmakacsolja magát. Aztán már ő csimpaszkodik ura karjába, és sivalkodva ráncigálja a peronról kivezető aluljáró felé. Egy tizenéves roma srác kóláját a büfé bádoggpultján hagyva futva menekül.

– Uram, a rombolást nem kell tanítani, az benne van az emberben – mondja az ősz hajú, idős férfi, aki mellett a kupében letelepszem, amikor az előbbiekről ejtünk szót. Gyuri bácsi – a BLASZ II.-ben focizó MOM egykori trénera – túl a hetedik ikszen ma is elkíséri a vidéki meccsre kedvenc csapatát. Tőle tudom meg, hogy Siófokon játszott a Fradi, s az utolsó percben az ellenük megítélt tizenegyesen üszött el a három pont. A siófoki rendőrök akár egy megvadult csordát kísérték az állomásig a felajzott fővárosi drukkerhadat. Gyuri bácsi szerint ott nem volt balhé. Itt a vonaton hat egyenruhás rendőr meg egy bóbiskoló németjuhász felügyeli a legfanatikusabb zöld sasokat. Nem volt nehéz megszámolni őket: a párnás első osztály melegében kényelmesen elterpeszkedve vigyázzák a rendet. Mindenesetre a vonaton ez a *tartózkodó* jelenlét is elegendőnek bizonyul. Nem úgy a Déliben.

Ahogy leszállunk, a több száz fős FTC-különítmény bomberdzsekis, Martens-bakan-csos, surranós kemény magja – lehetnek úgy harmincan – katonás szakaszalakzatba rendeződik, s kórusban a „Fehér Magyarország”-ot! skandálja. „Über alles Franzstadt”-ot óbégatva veri a vigyázzmenetet, lendíti előre (amúgy náncisan) a jobb karját. Kiürült borosflaskák csattannak és törnek el a vagonok oldalán, hogy azután a halálos seb ejtésére is alkalmas, üvegnyaknál markolt *kézifegyver* a fekete és zöld dzsekik zipzára mögé rejtve várjon a bevetésre.

Valamit észrevehettek a fiúk, mert hirtelen egy nyolc-tíz fős előőr s válik ki a skinhead masszából, s megiramodik a váróterem irányába. Szaporázom én is a lépést, s közelebb érve látom, hogy két fekete hajú, sötétebb bőrszínű fiatalember beszélget ott, belülről támaszkodva az üvegajtónak. Vesztükre háttal állnak a peronnak, így mit sem sejtenek a rájuk leselkedő veszélyből. Mire fölcusúdnak és menekülni próbálnak, már késő. Azazhogy a fürgébbiknek, aki a várócsarnokon átvágva a metrólejárat felé szalad, sikerül egerutat nyernie. Fehér pulóveres társa azonban zavarodottságában az ajtót feltépvé kifelé igyekezik, így éppen a bőrfejük karjába fut. Még arra sem marad ideje, hogy kezét védekezőleg arca elé emelje. Öklök sújtanak le rá, ormótlan bakancsok terítik le, és amikor már a földön fekszik, akkor sem kegyelmeznek neki, véresre rugdalják a fejét. Félájultan vonaglik, dobálja magát a betonon, segélykérő ordítása lassan reményvesztett hörgéssé csendesül. A skinheadek hamar megunják a „mókát”, nem így a vérszagra odagyúlt bámészkodók némelyike. Konzolidáltak öltözött középkorú urak is kipróbálják, milyen egy tehetetlen, megsebzett emberbe belerúgni. Egyikőjüket látásból ismerem, mérnökként dolgozik a MÁV vezéregazgatóságán. Sunyi, módszeres és undorító a lincs. – Így jár minden büdös arab! – harsogja egy begipszelt kezű földrukker, mire elégedett röhögés a válasz.

Arrébb, az újságosstandnak támaszkodva két vasutas figyel elszörnyedve a történetet, mozdulni sem mernek. Bennem a tehetetlenségnél talán csak az öngyűlölet nagyobb érzem, ahogy a félelem kúszik fölfelé a tarkómon. Nincs annál szörnyűbb, mint kiszolgál-

tatva lenni saját gyávaságunknak. Pillanatokig tart az egész, másodpercek alatt játszódik le, akárcsak bennem a rövidzárlat.

Aztán rohanok vissza a vonathoz a rendőrökért. Mondom nekik izgatottan, hogy mi történik, hogy siessenek az istenért, mert talán már nem is él a szerencsétlen. Nyugalmukból nem sikerül kizökkentenem őket. A kutyás poszt egy tapodtat se mozdul a szerelvény mellől, pedig nincs azon már senki. Mire odaérünk, a srác sincs már sehol. Talán a vasutasok mentették ki, vagy ő tért magához, s vonszolta el magát.

Míndeközben a csőcselék rá se hederít a magabiztosnak a legnagyobb jóindulattal sem nevezhető egyenruhásokra, önfeledten szórakoztatja magát. – Fogjunk zsidó! – rikoltja egy zöld-fehér sálas kipirult kopasz, s fekete kötött sapkás társa máris letépi és összetapossa egy fiatalember szemüvegét. A rendőrök tessék-lássék módra lépkednek a metróbá zúduló csürhe után. Megvárják, amíg a tömeg java fölszáll, de tovább már nem kísérik őket. A kocsiban, ahol nekem jut hely, nem találnak megfelelő alanyt (az állomásokon senki nem mer fölszállni), akibe belekóthetnének, ezért csak a Blahán folytatódik a műsor, vagyis az irányított – mert hiszen három-négy jól elkülöníthető figura vezényli ezt az alkalom szülte terrort – embervadászat. Borosüvegek repülnek a rémülten a falhoz lapuló koldusok és hajléktalanok közé, a villamosmegállóba vezető lépcsőn röhögve rugdosnak le egy fiatal fiút.

Frankie, Janók, Dollárka meg a többiek

Janókot és Hunét azonnal megismerem, amikor a II. kerületi kapitányság folyosóján meglátom őket. Ők is aktív (ha nem is fő) szereplői voltak a síófoki meccs utáni skinhead ámokfutásnak. Azóta több hét telt el, én cigány családokat megtámadó kopaszok ügyében gyűjtök anyagot. Hamarosan kiderül, Janók és Hune ugyanezért ücsörögnek itt, amiért én, lévén az eset I. és II. rendű gyanúsítottjai.

Húsvéthétfőn történt a dolog a Húvösvölgyben, amikor egy tíz-tizenöt fős társaság két cigány család házának ablakait törte be, s agyonveréssel fenyegették a méltatlankodó lakókat. A fiúknak nincs kifogásuk ellene, hogy részt vegyek a kihallgatásukon. Arra hivatkoznak, hogy ittasak voltak, s véletlenül törték be az üveget. Mikor vége a procedúrának, kérem őket, üljenek le velem, kíváncsi vagyok rájuk, ádáz cigányellenességük indítékaira, s egyáltalán, az életükre. Vigyorogva húzzák el a szájukat, nincsenek túlságosan elragadtatva az ötlettől. Végül abban maradunk, hogy megbeszéljük a többiekkel, s ha a banda is úgy dönt, akkor – nemcsak ők, de mindannyian – szoba állnak velem.

Már másnap reggel csöng a telefon: Janók üdvözlől és tudatja, oké, eljöhettek hozzájuk, ha annyira ragaszkodom hozzá. Várni fognak a húvösvölgyi buszvégállomáson, a Pléh kocsma nevű ivó bejárata előtt. Azért előtte és nem bent, mert onnan ők botrányokozás miatt ki vannak tiltva.

Meglepetésemre mégis a kerítésen belül ülnek körül egy rozsdás asztalt. Úgy látszik, a kerthelyiség demilitarizált övezet: itt ilyenkor még nincs kiszolgálás. Mondják, próbáltak sört kérni, de a marcona csaposnő elhajtotta őket. Nekem biztos nagyobb szerencsém lesz, biztatnak. Odabent bizalmatlanul méreget az asszonyság, jól tudja ő, kiknek lesz a sör, végül is nem meri megtagadni.

Kiteszem a magnót az asztal közepére, aztán mondom a srácoknak, hogy engem legkevésbé a húsvéti balhézásuk érdekel, különben is értesültem róla, hogy a rendőrség megszüntette velük szemben az eljárást. Kitérő örömmel fogadják a hírt, s ettől kezdve kérdezni is alig kell, ömlik belőlük a szó. Beszélgetésünk legjellemzőbb részleteit „vágatlanul”, kozmeti-

kázás nélkül adom közre. A kérdéseket azért hagyom el, mert érzésem szerint csak megtörné a vallomások folyamatosságát. Így látják tehát ők, a hűvösvölgyi skinheadek.

Hune nyúlánk, 16 éves fiú, a szakmunkásképző első osztályából maradt ki. – A Hűvösvölgybe verődünk össze kábé másfél éve, húszan-harmincan. A legtöbben ugyanabba az általános iskolába jártunk. Fölmásztunk a sziklához szalonnát sütni. Kezdetben csak kólát ittunk, aztán literes üveges bort, később már sört és vodkát is. Piáltunk, cigarettáztunk, dumáltunk, utána meg onnan indultunk buliba. Először ide, a Fenyves-klubba jártunk el, de kitiltottak bennünket. Maradt a Jókai-klub, a Petőfi Csarnok, olykor eljártunk az Ady Művelődési Házba. Ha skinhead zene van, akkor a Tüzes víz – Viking klubba is elnézünk mostanában, Angyalföldre. Főleg Egészséges Fejbőrre, Akcióegységre, Magozott Cseresznyére, szóval olyan kopasz dolgokra. Én egyébként inkább SKA-s vagyok, mint skinhead. Nekem nincs bomberdzsekim, doktor Martens-bakancsom, mint a bőrfejúeknek, a hajam is más. A Lékaiban, ahol tanultam, sok kopasz gyerek volt, ott szoktam rá a technozenékre, a Nizzer Ebb a kedvenc zenekarom.

A cigányokat, azokat nagyon nem bírom, de nem a színük miatt... Sokszor előfordult, hogy megverték, pedig akkor még nem volt ilyen a hajam meg a szerelése. A barátomba is belerúgtak a buszon. Mindig olyankor jöttek ránk, amikor többen voltak. Na, ez nekem nem tetszett! Az a véleményem, hogy *ez a dolog*, köztünk meg a cigányok között, sohasem fog befejeződni.

De nehogy azt hidd, hogy a skinheadek egységesek. A Felszabadulás téri kopaszok azok mindenkit válogatás nélkül elvernek, bennünket is.

Janók 18 éves, fekete bomberdzsekit, bordó Martens-félcipőt visel, ő is a szakmunkásképzőből maradt ki. Most az apja mellett dolgozik. – Hogy mennyire csináljuk divatból a cigányellenességet? Hát, nem tudom. De hogy kialakul ez előbb-utóbb mindenkiben, az biztos. Ha a mai negyvenévesek fiatalabbak lennének, szerintem ők is lerúgnák a cigányokat. Mert a felnőttek is ugyanúgy utálják őket, csak nyíltan nem mernek beszélni erről. Amikor hűsvétkor bevitték bennünket a Romelbe (a II. Kerületi Rendőrkapitányság a Rómer Flóris utcában), jött egy rendőr és azt mondta, hogy inkább egy kézigránátot kellett volna bedobnunk az ablakon, akkor biztos nem maradtak volna nyomok.

Frankie 16 éves gimnazista, ő talán a legkonszolidáltabb fiú a csapatban. – Nem azért utálom a cigányokat, mert a többiek is utálják őket, és hogy ez nálunk kötelező lenne. Én nem vagyok se skinhead, se SKA-s, csak egy mezei Depeche Mode-os, de ezzel kapcsolatban ugyanaz a véleményem, mint nekik.

Cérna 17 éves, szemüveges, duci fiú, aki „állásban” van; a csoport „ideológusa” – Nagykovácsiban lakom, én vagyok ott az egyedüli kopasz. Él nálunk a faluban vagy ötven-hatvan cigány, akik engem naponta megfenyegetnek, megjegyzéseket tesznek rám. Szerintem a kopaszoknak nem a fő dolguk, hogy cigányokkal foglalkozzanak, csak a garázdaságaik miatt fordulunk ellenük. Mert a garázdaság benn van a vérükben. Több száz évig olyan környezetben éltek, hogy nem szokták meg a rendet...

De az arab sefteseket is gyűlölöm. Ők csak azért jöttek ide, hogy hamis pénzzel üzletpeljenek. Apám egyik kollégáját hatvanezer forinttal vágták át. Fölvásárolták a fegyvereket az oroszoktól, meg külföldről is hoznak be, adják-veszik. Pont a cigányoknak adják el, akik másnap ránk fogják. *Hát nem kell ez nekünk!* A rendőrök is védik a cigányokat...

Janók: Nem mindegyik...

Cérna: Ne mondjad már... Én még a Moszkva téri tarifájukat is tudom. Ötszáz forintot kapnak a virágárosoktól, ezret meg az itt a piros, hol a pirosozóktól. Láttam, amikor az egyik cigány borítékot adott át a rendőrnek. Minket meg megbilincseltek, amikor bevitték. Meg egyre azt hajtogatták, hogy mennyire utálnak bennünket. És milyen jó lenne, ha végleg eltűnnék a környékről. Hunét meg a Titit leverték gumibottal. Nagy Ühümnek

meg a karját nézték, hogy nem narkós-e. A nála lévő kindertojásban keresték a kábítószert... A cigányokkal meg jattoltak.

A zsidókat, azokat én csodálom, mert nélkük nincs gazdaság. Hitlert nem szeretem, mert kiirtott egy csomó olyan embert, akikre még szükség lett volna. De például felnézek Horthy Miklóstra, mert volt neki egy olyan eszmevilága, amit lehet tisztelni. Alatta felvirágzott az ország, annak ellenére, hogy Trianon miatt elveszítettük a korábbi nyersanyagforrásainkat is... A mai pártok közül senkivel sem szimpatizálok, ezek mind csak a széthúzást akarják... Csak etetnek bennünket, aztán amikor bedőlünk nekik, fölhasználnak... Hozzánk az egész skinhead-ügy Nyugatról jött be. Az igazi skinek komplett fasiszták.

Nagy Hüme a maga 19 évével itt a legidősebb; akadozva, hümmögve beszél, innen a beceneve; szüleiével és öccsével, aki szintén „sziklás”, hat évig élt az akkor még NDK-beli Erfurtban; újságkihorodóként dolgozik. – Ez nem igaz! Én félig-meddig német skinnek tartom magamat. Ma is gyakran kijárok anyámmal Németországba, Erfurtban van egy csomó kopasz cimborám. Úgyhogy alaposan ismerem őket. Vannak a nációk, akik fekete bombert hordanak, aztán a zöld dzsekisek, meg a piros bomberdzsekis balosok. Ezek állandó háborúban állnak egymással. Főleg a feketék meg a pirosak nyírják egymást.

Janók: A romákkal azért van bajom, mert bejönnek az országba, amikor itt is lassan egy-millió munkanélküli van. Itt árulnak Máriaremetén, a buszfordulóban. Vajon mit szólnak a külföldiek ahhoz, amit a Moszkva téren látnak? Úgy néz ki, mint egy afrikai rabszolga-piac. Mintha Magyarország egy cigány ország lenne. Én azt is megszabnám, hogy hány gyerekük lehet. Mert most mi van? Az apró gyerekeiket küldik be lopni a boltba, mert tudják, hogy azokat nem lehet megbüntetni.

Dollárka nem tartozik közvetlenül a sziklásokhoz; 23 éves, több mint száz kilós, tagbaszakadt hentes, ráadásul Kispest-drukker; Janók haverja, együtt szoktak „akciózni”. – Három román cigány ücsörgött a buszvárónál lévő presszóban. Be voltak nyomva, mint a gép, molesztálták a felszolgálólányt. Szóltam nekik, hogy romák, takarodás kifelé. El is kotródtak, de az egyik visszajött, és vett egy üveg bort. Amikor ment kifelé, a hátam mögé került, teljes erőből fejbe vágott velem. Az volt a szerencsém, hogy az ütés lecsúszott, és a nyakamat érte. Az üveg így is eltörött, és mélyen belevágott a nyakamba. De én már a fájdalmat nem éreztem, mert az ütéstől azonnal elájultam. Akkor megfogadtam, hogy az utamba eső első román cigányt kinyírom. Na, ahogy kiengedtek a kórházból, kijöttem ide, a placra. Nem sokáig kellett keresgélnem, mert akkor is sokan árultak itt. Pont egy daciás románba botlottam bele. Ráültem a kocsis motorházára, mire ő persze elkezdett orbákolni. Nekem se kellett több: kirángattam az autóból, és bevertem a fejét a szélvédőbe. Utána a haverokkal szisztematikusan szétvertük a Daciát... Két és fél évet kaptam felfüggesztve, de nagyon zora volt ez az egész, úgyhogy megérte...

Cérna: Engem az arabok támadtak meg a Semmelweis utcában, a presszó előtt. Azt kérdezték tőlem, hogy ugye te bőrfejú vagy, aztán bevasaltak párat a fejembe. Pedig akkor még nem is voltam kopasz... Az apám is azt mondta, hogy vigyázni kell velük, mert alattomosak, hátulról támadnak. Ő kint dolgozott Algírban, s azt mesélte, hogy amikor mentek az utcán, leköpködték őket.

*

A kocsmázás után még egyszer találkoztam Janóékkal. Elvittek az új rejtekhelyükre, de lelkemre kötötték, hogy senkinek ne áruljam el, hol van. A rendőrök ugyanis a nyáron elüldözték őket a sziklától. Kommandósok csaptak le rájuk egyik este, néhány pofon is elcsattant. Aztán hisztérikusan üvöltöztek velük a civil ruhás nyomingerek, hogy ha még egyszer itt találják őket, az egész bandát sítire vágják.

A fociidény vége felé jártunk, amikor egy szombat este Janók rám köszönt a metróban. Egyenesen a fehérvári városi kapitányságról érkezett.

– Különbusszal indultunk Veszprémbe, ahol a Fradi játszott kupameccset. Odafelé megálltunk Csóron egy kocsmánál. Volt odabent pár cigány meg paraszt, mi persze cikiztük őket, mire egyikük visszaszólt valamit. Erre aztán elszabadult a pokol. Mi többen voltunk, szét is vertük a söntést, csakhogy a faluból megérkezett a segítség. Ásókkal meg kapákkal jöttek...

Janóknak két ujját törték el, egy másik fiú karján a vágást a helyi orvosnak kellett összevarrni. A hűvösvölgyi skint, négy társával egyetemben, a fehérvári rendőrségre fuvarozta az URH, ahol kihallgatták, közölték vele, hogy följelentik, s csak utána engedték haza.

– De hát ez mind semmi – folytatja Janók. – Képzeld el, Hunét múlt héten szerdán majdnem megölték. Hidegkúton, a Jancsi bácsi vendéglője előtt *akciózott*, és hasba szúrta valaki. Szerencsére már túl van az életveszélyen.

Megbeszéltük akkor, hogy föl hív, s együtt megyünk be Hunéhoz a kórházba, de hiába vártam a telefont. November végén kaptam tőle az utolsó üzenetet: Hune fölépült, ő pedig bevonult katonának.

Dupla Nelson a köröndön

Nem tudom, mikor kezdődött ez a hét, mikor ért véget az előző. Egybefolyik, mint készenléti rendőr és teleszkópbotos őrző-védős gorilla. Egybefolyik, mint élet és halál a Mamut oldalában. Nekem is erről szólt az előző hét, a vasárnap, a hétfő, egészen a hét végéig (és tovább), amikor is majd eltemetik Simon Tibort. Azt mondta az édesapja ma reggel az egyik tévében, hogy még azután is ütötték, amikor meghalt. Együttal kérte, hogy ne vonuljanak ki a rendőrök százasával a temetésére, mert abból csak balhé lesz. Egy szurkoló szerint az állatok élethalálharcában is kegyelmet kap az, amelyik megsebesült. Meg hogy ez szabályos kivégzés volt. Ez így akkor is szép, ha nem igaz.

Nem, nem kivégzés volt ez, mert annak van méltósága, a brutális agyonverésnek viszont nincs. Simont, a Fradi kőkemény bekkjét Amszterdamban ismertem meg személyesen, amikor az FTC az Ajaxszal játszott visszavágót a Bajnokok Ligájában. Ott Simon és a Fradi lófarkas gyűrója próbált lelket verni a meglehetősen elanyatlanodott csapatba. Mit mondjak, sok foganatja nem volt. Bár egy pillanatra úgy tűnt, sikerült felvillanyozni a fiúkat, mert Vincze Ottó a társalgóban, ahol éppen egy jeeppersenyt néztünk az Eurosporton, odafordult Simihez, és megkérdezte tőle, hogy eladná-e neki a saját összkerékajtású Toyotáját. Nem írom ide, mit válaszolt csatártársának a hátvéd.

A rendőrgörék persze nem mondtak le. Helyette egyikőjük egyenesen Simont hibáztatta, a másik, az őrmester főnöke meg kiváló munkaerőnek nevezte beosztottját, akivel soha semmi probléma nem volt. Most mindenestre úgy tűnik, jóvátehetetlen probléma adódott a huszoneves készenléti rendőrtiszthelyettes életében. Erről, bármennyire morbid is a társítás, eszembe jut az egykori budafoki rendőrkapitány, aki miután egyik nyomozója körülbelül kétszáz méterről egyetlen lövéssel leterített egy, a rendőrségi fogdából megszökött besurranó tolvajt, *újságírói kérdésre* büszkén válaszolta, hogy nem volt az a találat teljesen véletlen, elvégre nem *táposak* az ő rendőrei.

Utáljuk a cigányokat, zsidókat, szocikat, „cideszeseket”, utáljuk a másokat (másikat), és utáljuk magunkat. Magyarok utálnak magyarokat. Pártokba tömörült megélhetésiek uszítanak bennünket egymásra (családtagjainkra, barátainkra, munkatársainkra), végső soron magunkra. Az agresszió úgy van benne a levegőben, mint a pollen. Délután fél kettőkor a Kodály köröndön nekem is majdnem sikerült verekednem, nem rajtam múlt.

A gyalogátkelőhelyen mentem át, a lámpa közben pirosra váltott Egy startoló Peugeot-t fékezésre kényszerítettem, mire kiszólt belőle a sofőr melletti ülésről egy fiatal csávó, és elküldött a kurva anyámba. Vettem a lapot (végre valami említésre méltó, megörökíthető, mert hiszen az élet egy permanens anyaggyűjtés!), és nem voltam rest a körönd másik oldalán mit sem sejtve leparkoló kocsni mögé (Kodály köröndi dupla Nelson) lopózni.

Mielőtt még kiszállhattak volna a tagok, rákérdeztem dörgő hangon, hogy mi is volt az előbb. A suttyó kölök egyből megadta magát, de az öregebb (talán az apja, akitől ezt tanulja), biztos, ami biztos, amikor kiszállt a kocsiból az eszmecserehez, magához vette a fém kormányzarat is. Ekkor már a közelben utat építő munkások figyelmét is felkeltette a replika, mert többen a lapátjukra támaszkodva kezdtek drukkolni. Ki tudja, mi történt volna velem (a kormányzárással), ha nem jön éppen arra egy (nem készenléti) rendőráutó.

Elhagytad a gyerekedet

„Elhagytad a gyerekedet!” – ezt a kiszámítottan alattomos mondatot vágta mindig a fejéhez volt felesége, ha le akarta teríteni. Mint egy homlokon lőtt, vérző fejű vaddisznó, úgy érezte ilyenkor magát. Ölni tudott volna, miközben félig-egészen ő volt megölve. Az asszony tudván tudta, hogy telibe talált. Bingó! Ő meg azt üvöltözte ilyenkor, hogy „Én csak téged hagytalak el, te szemét kurva!”. De hiába volt minden, a nő győzött mindannyiszor: jól tudta (ezt az elvált víg özvegyek ösztönösen érzik), mi az ő legérzékenyebb pontja. Tudta, és nem ismert kegyelmet. Egy nő sohasem bocsátja meg a férfinak, ha az egy másik nő miatt elhagyta. Ez a sokk (úgy hiszik) elegendő alapot szolgáltat a legtisztességtelenebb, a legerkölcstelenebb visszavágásra is. Meglehet, hogy így is van. Ilyenkor a sértett asszonynak semmi sem szent. Legkevésbé a saját (közös) gyerek(ek). Hogyisne, amikor a gyerekekkel lehet a tahó apát a legjobban revolverezni. Éppen ezért: a nők (anyák) a szó nemesebb értelmében nem emberek. Embertelen-szabásúak. Természetesen tisztelet és kézcsók a kivételnek!

Mentálisan egyre jobban elállatiasodni – ez volt, ennyi volt az élet. A szeretet nyomoroncaként vonszolta magát. Sírt dühében, fájdalomában, tehetetlenségében. Ment az utcán az ilyen érzelmi kígyómarások után, és úgy bögött, mint egy taknyos gyerek. A lányára gondolt, meg arra, hogy minden jóvátehetetlenül elromlott. Nem tudott kommunikálni vele, pedig csak beszélgetni szeretett volna. A lánya olyan, mint ő: hirtelen haragú, hisztérikus. Nem bírta ilyenkor elviselni. Nem bírta elviselni magát. Nem bírták elviselni egymást. Csak kimutatni nem tudott, kétségbeesett szeretettel szeretni.

Rákmenet

Azt képzelem (hiszi), hogy halálos beteg (talán tényleg az): rák (nyirok?), teste legkülönbözőbb helyein – karjain, hasán általában szimmetrikusan – apró, félborsónyi csomók nőttek-növekedtek. Először jobb lába combján jelentkezett, úgy 5–6 éve. Akkor kellett volna elmenni orvoshoz, kioperáltatni, hogy ne spricceljen szét a testben. Osztott-szorzott – gyávaság és fanatizmus jegyesek, minden külön értesítés helyett –, ha meg kell lennie, hát legyen. Elismeri, cinikus dolog így gondolni a halálra. Kivált a saját (bűnös sejtosztódással szaporodó) halálunkra. Ötven év: folyamatos kiábrándulás, kedvesvesztés, keserűség. A behatárolt tehetség (tehetségtelenség, tehetetlenség) bosszúja: tükröt tart elé. Nem nagyon van miért tovább élni, görgetni maga előtt a megunt, kacatként felgyülemlett

ugyanazt. Ahogy G. G. vidéki hírlapíró szerint Ász, a művészetkritikus, aki idén nyáron már tíz éve halott, mondta volt: Hölgyeim és Uraim! Ez egy elrontott élet! A szülein kívül, ha szegények megélik egyáltalán az ő halálát, csak Z.-nek fog hiányozni (ha ugyan). Aki őt a legjobban szereti ezen a világon, őt hagyja cserben. Őt, akit elcsábított, és egy olyan eljövendő életet hazudott neki, ami végül is nem jött el soha. Legfeljebb boldog percek, pillanatok voltak. Persze ez sem kevés. „Itt hagyom a kibaszott szomorúságot, ami elborítja a dolgokat”, gondolja. Élőhalott, ágyhoz kötözött anyámat, elmeszesedett nyaki ütőereivel, aki folyton úgy érzi, hogy tele van a szája apró magvakkal vagy kavicsokkal, ott zizegnek-gyűlnek a fogai alatt. Ki akarja húzatni minden fogát, de a fogorvos nem húzza ki a jó fogakat. Ettől sem lenne jobb. Fáj, zúg a füle, pedig a meszes ereken kevesebb vér dübörög át. Akkor miért?

A nyitott ajtón besüt a szobába (2003. április 22-én) a nap – napsütötte sáv, a'la Petri –, ő meg a halálról töpreng. Mentségére legyen mondva: saját haláláról. Olyan halálunk lesz, amilyenek mi magunk vagyunk. Amilyen az életünk volt? Ez hülyeség. És mi van azokkal, akik egyik pillanatról a másikra, autóbalesetben, vízbe fúlva, hatéves ártatlan gyerekként, még alig élve... Ők mit bűnhődnek meg?

Egy fiatal kritikus azt írta a könyvről szóló recenzióban, hogy magától értetődően használ olyan súlyos szavakat, mint a születés vagy a halál, ezáltal elcsépelte teszi, kiüresíti őket. Közhellyé válnak a keze alatt. Ráadásul még, ami jó lehetne, azt is túlírja. Nem tud mit kezdeni ezekkel a nagy témákkal, így aztán nem sokat ér, amit széppróza gyanánt művel. Találó szavak – mégis rosszul estek neki. Azzal vigasztalta magát, hogy az az egyetemista srác még nem értheti ezt, neki még biztosan nem voltak saját halottjai. Legfőbbképpen pedig még nem halottja saját magának.